

საქართველოს ბიზნეს საქმორში არსებული ტენდენციები და უცხოური ინვესტიციების რეგულირების პრობლემები

დავით მახვილაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
მესამე კურსის დოქტორანტი

რეზიუმე

საინვესტიციო საქმიანობას და ბიზნესს მჭიდრო ურთიერთკავშირი და საერთო დამახასიათებელი ბუნება აქვთ. უცხოური ინვესტიციების რეგულირება, ისევე როგორც ბიზნესის რეგულირება, ერთი მხრივ საჭიროებს სახელმწიფოს მხრიდან მინიმალურ და ზომიერ დანაწესებს იქ, სადაც აუციელებელია ეროვნული ეკონომიკის გონივრული ინტერესის დაცვა და მეორე მხრივ, - ბიზნესის განვითარებისათვის საჭირო გარე ფაქტორების გაუმჯობესებას.

საქართველოს ბიზნეს სექტორში არსებული ტენდენციებისა და უცხოური ინვესტიციების თვალსაზრისით არსებული სტატისტიკური მონაცემების ანალიზის შედეგები ცხადყოფს, რომ ყურადღება მეტად უნდა გამახვილდეს საინვესტიციო გარემოს განმაპირობებელი და წამყვანი, პოტენციური ინვესტიციებისათვის მიმზიდველი ფაქტორის - სახელმწიფოს მიერ საინვესტიციო პროცესების რეგულირების ეფექტური მოდელის შეთავაზებაზე.

საკვანძო სიტყვები: ბიზნეს სექტორში არსებული ტენდენციები, ერთიანი სახელმწიფო საინვესტიციო პოლიტიკა, ეროვნული ეკონომიკის გონივრული ინტერესი, ინვესტიციების მხარდაჭერი ფაქტორები.

TRENDS IN THE BUSINESS SECTOR OF GEORGIA AND THE PROBLEMS OF FOREIGN INVESTMENT REGULATION

Davit Makhviladze

RESUME

Investment activities and business have a close relationship and a common characteristic nature. Regulation of foreign investment, idem quod, business Regulation, requires minimal and moderate measures from the Government, where it is necessary to protect the sensitive interests of the national economy, also - to improve the external factors necessary for business development.

Trends in the business sector of Georgia and the results of analysis of statistical data in foreign investment show, that attention should be paid to the attractive environment of investment for investors - to create an effective model of regulation of investment process by the state.

Key words: Trends in Business Sector, United State Investment Policy, Reasonable Interest of National Economy, Investing Support Factors, An Effective Model of Investment Processes.

პირითადი ტექსტი

უცხოური ინვესტიცია ნებისმიერ შემთხვევაში განიხილება ბიზნეს აქტივობად, რა მიზანიც არ უნდა ამოძრავებდეს ინვესტორს. შესაბამისად, საინვესტიციო საქმიანობას და ბიზნესს მჭიდრო ურთიერთკავშირი და საერთო დამახასიათებელი ბუნება აქვთ. მსოფლიო გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ბიზნესი გაცილებით პროდუქტიული და წარმატებულია იქ, სადაც თავისუფლების ხარისხი მაღალია, ხოლო რეგულაციები და შეზღუდვები ზომიერად ლიბერალური. ასევე, მნიშვნელოვანი ინდიკატორებია ის ფაქტორები, რომლის კვალობაზეც მიიჩნევა კონკრეტული გარემო ბიზნესისათვის ხელსაყრელად, ან პირიქით.

ბიზნესის რეგულირება, ცალკე აღებული, არ შეიძლება განიხილებოდეს პოზიტიურ ან ნეგატიურ ფაქტორად. ისევე, როგორც სიტყვა „რეგულირება“ დაუშვებელია გამოიხატებოდეს მხოლოდ მოქმედებაში და რაიმე ხელოვნურ ზეგავლენაში, ვისგანაც არ უნდა ხორციელდებოდეს და რა მიზანსაც არ უნდა ემსახურებოდეს ის. პირიქით, სიტყვა „რეგულირებაში“, მოცემულ შემთხვევაში, თავისუფლად შეიძლება მოვიხაროთ თავისუფლების ხარისხის გაზრდა, შემზღუდავი ჩარჩოების გაუქმება იქ, სადაც ეროვნული ეკონომიკის გონივრული ინტერესი არ ზიანდება, ბიზნესის განვითარებისათვის საჭირო გარე ფაქტორების გაუმჯობესება, ამ პროცესში სახელმწიფო აპარატის ზომიერი როლის სწორი განსაზღვრა და ა.შ.. სწორედ ეს დამოკიდებულება განაპირობებს საბოლოო ჯამში პოზიტიურ ან ნეგატიურ შედეგს.

უცხოური ინვესტიციების რეგულირება, ისევე როგორც ბიზნესის რეგულირება, ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, ერთი მხრივ საჭიროებს სახელმწიფოს მხრიდან მინიმალურ და ზომიერ დანაწესებს იქ, სადაც აუციელებელია ეროვნული ეკონომიკის გონივრული ინტერესის დაცვა და მეორე მხრივ, - ბიზნესის განვითარებისათვის საჭირო გარე ფაქტორების გაუმჯობესებას.

მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების (Doing Business) 2016 წლის რეიტინგში საქართველომ 24-ე ადგილიდან მე-16 ადგილზე გადაინაცვლა, 190 ქვეყანას შორის. აღსანიშნავია, რომ ბიზნესის კეთების რეიტინგს 12 წელია აქვეყნებს მსოფლიო ბანკი და ამ ხნის განმავლობაში საქართველომ მნიშვნელოვანი პროგრესი განიცადა.

მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების (Doing Business) 2016 წლის რეიტინგი							
	ქვეყნები	ბიზნესის კეთების სიმარტივე	ბიზნესის დაწყება	საკუთრების რეგისტრაცია	კრედიტის მიღება	სახელმწიფო გადასახადები	ვაჭრობის საზღვრები
1	ახალი ზელანდია	1	1	1	1	11	55
2	სინგაპური	2	6	19	20	8	41
3	დანია	3	24	12	32	7	1
4	ჰონგ-კონგი	4	3	61	20	3	42
5	კორეა	5	11	39	44	23	32
6	ნორვეგია	6	21	14	75	26	22
7	დიდი ბრიტანეთი	7	16	47	20	10	28
8	აშშ	8	51	36	2	36	35
9	შვეცია	9	15	10	75	28	18
10	მაკედონია	10	4	48	16	9	27
11	ტაივანი	11	19	17	62	30	68
12	ესტონეთი	12	14	6	32	21	17
13	ფინეთი	13	28	20	44	13	33
14	ლატვია	14	22	23	7	15	25
15	ავსტრალია	15	7	45	5	25	91
16	საქართველო	16	8	3	7	22	54

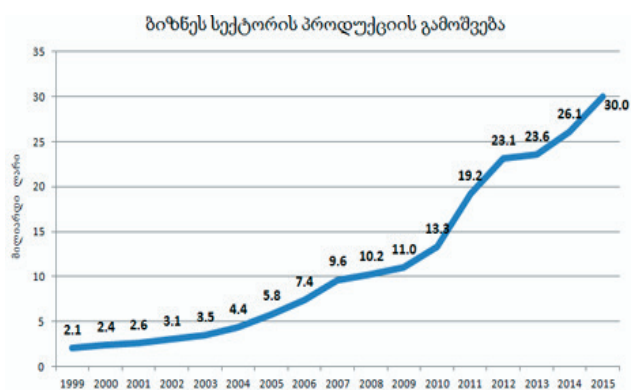
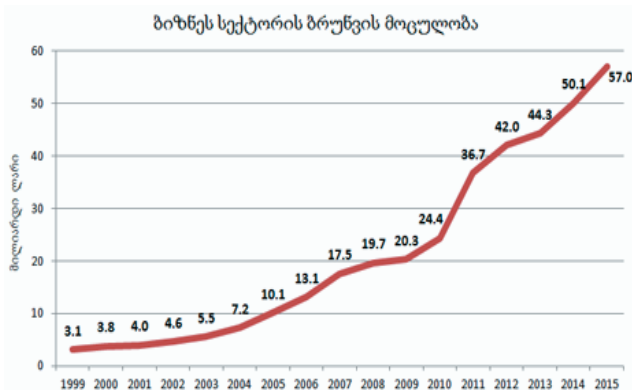
წყარო: <http://www.doingbusiness.org/rankings>

ხსენებული პროგრესი, რომელიც დაფიქსირებულია მსოფლიო ბანკის ბიზნესის კეთების რეიტინგში, რა თქმა უნდა გამომდინარეობს კონკრეტული ინდიკატორებიდან. მოცემულ ცხრილში დაფიქსირებულია, ჩვენი აზრით, ყველაზე მნიშვნელოვანი ინდიკატორები, რომლებიც ცხადყოფს საქართველოს ამ პოზიციაზე ყოფნის განმარტებულ ფაქტორს. აქვე, თვალსაჩინოა, რომ მეტი ყურადღება უნდა დაეთმოს „სავაჭრო სივრცის“ გაფართოებასა და ახალი გასაღების ბაზრების ძიებას.

საინტერესოა, თუ როგორია ბიზნეს სექტორის განვითარების მაჩვენებლები საქართველოში, რადგან უდავოა, რომ „ბიზნესის კეთების რეიტინგის“ მონაცემები, საკმაოდ მიმზიდველს ხდის ქვეყანას.

ამ ყველაფერს ემატება ის ობიექტური ფაქტობრივი გარემოება, რომ საქართველოში პრაქტიკულად აუთვისებელია ბიზნესისათვის საინტერესო მრავალი მიმართულება და გაცილებით ადვილია კონკრეტულ სექტორში, შედარებით ნაკლები ფინანსური დანახარჯებით, ძირითადი ბიზნეს მოთამაშის სტატუსის მოპოვება, სუსტი კონკურენციის გამო. ამ მხრივ, ბოლო წლებში, საინტერესო ტენდენცია აღინიშნება საქართველოში მოქმედ ბიზნეს სექტორში.

წინამდებარე დიაგრამით, ნათლად ჩანს, რომ ბიზნეს სექტორის ბრუნვის მოცულობის მაჩვენებელი ყოველწლიურად იზრდება. განსაკუთრებული პროგრესი 2009 წლიდან იწყება და მომდევნო ექვსი წლის განმავლობაში, მაჩვენებელმა განიცადა 280.8%-იანი

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge

ზრდა. ასევე პროგრესია ბიზნეს სექტორის მიერ პროდუქციის გამოშვების მონაცემებში.

ამ მხრივ, ვფიქრობთ, საინტერესოა სს „საპარტი-ნიორო ფონდისა“ და საქართველოს ინოვაციების და ტექნოლოგიების სააგენტოს მიერ მომზადებული „დამწყები საწარმოების (სტარტაპების) ხელშეწყობის პროგრამა“, რომელიც საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 11 მაისის №206 დადგენილებით დამტკიცდა. ეს პროგრამა მოიცავს „ტექნიკური დახმარების კომპონენტს“ და „დაფინანსების კომპონენტს“. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, პროგრამა უზიდავს პოტენციურ ბენეფიციარებს წამოიწყონ „მაღალტექნოლოგიური“ და/ან „ინოვაციური“ ბიზნესიდეების განხორციელება. ამ პროგრამის საერთო ბიუჯეტი არ არის დიდი მოცულობის და გამოყოფილი თანხის მაქსიმუმი შეადგენს 10 მლნ. ლარს. მიუხედავად ამისა, სახელმწიფოს მხრიდან მსგავსი პროექტების განხორციელება და საწყის ეტაპზე ბიზნესის მხარდაჭერა, ერთმნიშვნელოვნად უნდა შეფასდეს დადებით ტენდენციად.

ყველა ზემოთხსენებული სტატისტიკური მონაცემი ჯდება ლოგიკურ ჩარჩოში და ურთიერთდამოკიდებულების მაღალი ხარისხი აქვთ. თუმცა საინტერესოა, რამდენად თავსებადია ეს მონაცემები, საქართველოში განხორციელებული უცხოური ინვესტიციების მაჩვენებლებთან მიმართებაში.

ბოლო ათწლეულის საქართველოში განხორციელდა არაერთი რეფორმა, რომელიც პირდაპირ და ირიბად უკავშირდება საინვესტიციო გარემოს გაჯანსაღებას და წესით, შედარებით მიმზიდველ ქვეყანას ხდის პოტენციური ინვესტორისთვის. რეფორმები გატარდა საკანონმდებლო, სამართალდამცავი სტრუქტურების, სასამართლო სამართალწარმოების, განათლების, ჯანდაცვის მიმართულებებით. განხორციელდა ინფრასტრუქტურული პროექტები, რადიკალურად შეიცვალა ზოგადად კრიმინალის და

მათ შორის კორუფციის მაჩვენებელი, გაუმჯობესდა შესაძლებლობები საერთაშორისო ურთიერთობების თვალსაზრისით. ამის მიუხედავად, 2007 წელში არსებული უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ნაკადების მაჩვენებლები, ჯერ კიდევ რჩება საუკეთესოდ. მომდევნო წლებში ეს მაჩვენებლები გაუარესდა და მათი ნიშნულები არ შეიძლება შეფასდეს სამიზნე შედეგის მიღწევად.

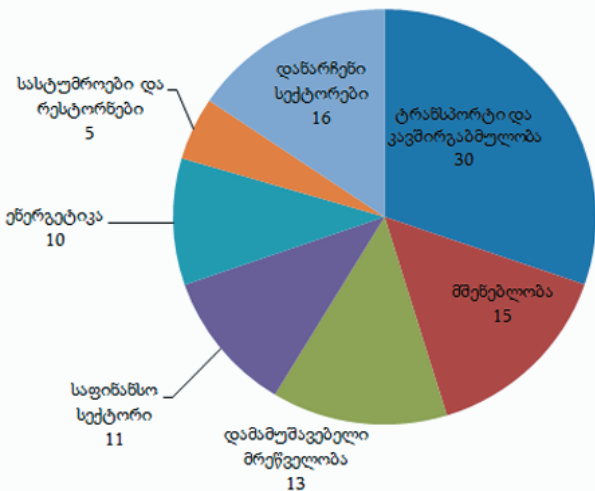
საინტერესოდ გამოიყურება ის მიმართულებები, რომლითაც დაინტერესებულნი არიან ინვესტორები საქართველოში უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებით. 2016 წლის მე-3 კვარტალში, საქართველოში განხორციელებულმა უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების ჯამურმა მოცულობამ შეადგინა 463.3 მილიონი აშშ დოლარი. აქედან, ინვესტორთა დაინტერესების კუთხით პირველ სამეულში ლიდერობს „ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის“, „მშენებლობისა“ და „დამამუშავებელი მრეწველობის“ სექტორები.

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge

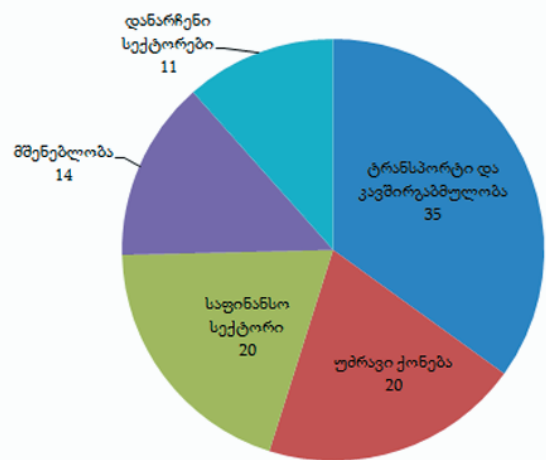
აღნიშნული სტატისტიკური მონაცემი ნათლად მიუთითებს უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების განხორციელებით დაინტერესებული სუბიექტების ინტერესის სფეროებს. მაგრამ, თუ გავითვალისწინებთ კაპიტალდაბანდების მეტნაკლებად მცირე მოცულობას, უდავოა, რომ სხვა სექტორში ერთმა მასშტაბურმა კაპიტალდაბანდებამ შესაძლებელია რადიკალურად შეცვალოს არსებული სურათი, რაც დასტურდება უკვე მომდევნო წლის პირველი კვარტლის მონაცემით.

აქვე უნდა აღინიშნოს უცხოური პირდაპირი ინ-

უმსხვილესი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ეკონომიკის სექტორების მიხედვით 2016 წლის III კვარტალში (%)

უმსხვილესი პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები ეკონომიკის სექტორების მიხედვით 2017 წლის I კვარტალში (%)

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge

ვესტიციების განმახორციელებელ სუბიექტთა დაინტერესება საქართველოს რეგიონების მიხედვით. ეს მონაცემი მნიშვნელოვანია, რადგან პირდაპირ იძლევა ინფორმაციას და ანალიზის საშუალებას, თუ რომელი რეგიონია მეტად მიმზიდველი ინვესტორისთვის და სახელმწიფოს მხრიდან, სად არის საჭირო მეტად გააქტიურება ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრისით.

პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები რეგიონების მიხედვით (ათასი აშშ დოლარი)

რეგიონი	2016*
სულ	1 645 368,6
თბილისი	1 275 857,0
აჭარა	160 976,9
კახეთი	962,2
სამცხე-ჯავახეთი	50 180,6
ქვემო ქართლი	77 478,5
სამეგრელო-ზემო სვანეთი და გურია	52 614,5
იმერეთი, რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	26 584,1
შიდა ქართლი და მცხეთა-მთიანეთი	714,7

აღნიშნული ინფორმაცია ნათლად გვიჩვენებს, რომ უცხოური პირდაპირი ინვესტიციების აკუმულირების ძირითადი ადგილი არის თბილისი. დედაქალაქში განხორციელებულმა ინვესტიციებმა შეადგინა მთლიანად ქვეყანაში განხორციელებული უპი-ების 77.6%. სიდიდით შემდეგი რეგიონი, უცხოურ ინვესტიციათა მიღების თვალსაზრისით არის აჭარა 9.8 %-ით, ხოლო, 12.6 პროცენტი ნაწილდება დარჩენილ საქართველოს 6 რეგიონზე. ამასთან, თუ გავით-

ვალისწინებთ თბილისში არსებულ ვითარებას და იმ გარემოებას რომ უცხოურ ინვესტიციათა საერთო მოცულობის 69% მოდის „ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის“ და „მშენებლობა/უძრავი ქონების“ სექტორში, შეგვიძლია საფუძვლიანი ეჭვი შევიტანოთ განხორციელებულ ინვესტიციათა დიდი ნაწილის სარგებლიანობაში.

ზემოაღნიშნული მონაცემი არ შეიძლება შეფასდეს დადებითად, მითუფრო, როდესაც უცხოურ ინვესტიციათა ჯამური მოცულობა არ არის მასშტაბური. ამიტომ, როდესაც ვსაუბრობთ უცხოური ინვესტიციების ეფექტურ რეგულირებაზე, მნიშვნელოვანია, რომ სახელმწიფომ, მის ხელთ არსებული მექანიზმები გამოიყენოს იმ მიზნით, რომ დაიცვას ეროვნული ეკონომიკის ინტერესები და ამასთანავე, მისცეს უცხოელ ინვესტორს გამართლებული კაპიტალდაბანდების განხორციელების შესაძლებლობა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ქოქიაური ლ. საინვესტიციო მენეჯმენტი და პოლიტიკა, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2012.
2. „ინვესტიციების სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ“ საქართველოს კანონი.
3. „საინვესტიციო საქმიანობის ხელშეწყობისა და გარანტიების შესახებ“ საქართველოს კანონი.
4. საქართველოს მთავრობის 2016 წლის 11 მაისის №206 დადგენილება.
5. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის ოფიციალური ვებგვერდი www.geostat.ge
6. <http://www.doingbusiness.org/rankings>